

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej a sudcov JUDr. Ľubora Šeba a JUDr. Milana Deáka, v právnej veci navrhovateľky **L. H.**, bývajúcej v N., proti odporcom **1/ Mestu Nitra**, Štefánikova tr. č. 60, Nitra, **2/ S. s.r.o.**, J., o **nahradenie prejavu vôle**, vedenej na Okresnom súde Nitra pod sp.zn. 9 C 253/2007, o dovolaní navrhovateľky proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre z 29. februára 2008 sp.zn. 8 Co 44/2008, rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Nitre z 29. februára 2008 sp.zn. 8 Co 44/2008 a uznesenie Okresného súdu Nitra z 15. januára 2008 č.k. 9 C 253/2007-38 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súde Nitra na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Nitra uznesením z 15. januára 2008 č.k. 9 C 253/2007-38 nepriznal navrhovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov a neustanovil jej zástupcu z radov advokátov. Rozhodnutie s poukazom na ustanovenia § 30 a § 138 ods. 1 O.s.p. odôvodnil tým, že mal za preukázané, že navrhovateľka nespĺňa druhú zákonnú podmienku oslobodenia od súdnych poplatkov v zmysle § 138 ods. 1 O.s.p., a to podmienku, že nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva, pričom prvú zákonnú podmienku, týkajúcu sa celkových pomerov navrhovateľky, najmä vzhľadom sa výšku príjmov a majetkovú situáciu, navrhovateľka spĺňa.

Krajský súd v Nitre na odvolanie navrhovateľky uznesením z 29. februára 2008 sp.zn. 8 Co 44/2008 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa stotožnil s právnym záverom súdu prvého stupňa, že navrhovateľka nespĺňa podmienku ustanovenú v § 138 ods. 1 O.s.p., podmienku, že nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie práva, a teda nie sú splnené oba zákonné predpoklady podľa § 138 ods. 1 O.s.p. na oslobodenie od súdnych poplatkov, čo je zároveň aj zákonným predpokladom ustanovenia zástupcu z radov advokátov.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie navrhovateľka, žiadala ho spolu s uznesením súdu prvého stupňa zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie z dôvodu podľa § 237 písm.d/ a f/ O.s.p. Poukázala na to, že nemá právnické vzdelanie a preto nevie, čo od nej súd vo výzvach na doplnenie podaní žiada. Na Okresnom súde Nitra je vedené konanie pod sp.zn. 14 C 149/02, v ktorom sa ako navrhovateľka domáhala určenia neplatnosti výpovede nájmu bytu. Uvedené konanie, ktoré zatiaľ nie je právoplatne skončené, bezprostredne súvisí s predmetnou prejednávanou vecou, a preto, bez oboznámenia s vecou vedenou na súde prvého stupňa pod sp.zn. 14 C 149/02, resp. bez vyčkania právoplatného skončenia uvedeného sporu nemožno v tejto veci vopred konštatovať, či ide o bezúspešné uplatňovanie práva. Takýmto postupom prvostupňového aj odvolacieho súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) zistil, že dovolanie podala včas osoba k tomu oprávnená – účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.). Hoci dovolateľka nie je zastúpená advokátom a sama nemá právnické vzdelanie (§ 241 ods. 1 veta druhá O.s.p.), v danom prípade nebolo možné nedostatok podmienky povinného zastúpenia považovať za prekážku, ktorá by bránila vydaniu rozhodnutia, ktorým sa dovolacie konanie končí. Dovolací súd pritom vychádzal z povahy rozhodnutia, proti ktorému dovolanie smeruje. Dospel k záveru, že ak predmetom dovolacieho prieskumu je aj rozhodnutie, týkajúce sa žiadosti účastníka o ustanovenie zástupcu z radov advokátov podľa § 30 O.s.p. (tak, ako tomu bolo v posudzovanej veci), nemožno striktnie trvať na splnení tejto podmienky. Trvanie na nej by totiž v takomto prípade viedlo k popretiu zámeru, ktorý týmto procesným úkonom účastník sledoval a k popretiu vlastného účelu dovolacieho konania, v ktorom predmetom prieskumu má byť práve záver odvolacieho súdu o tom, či účastník (ne)má právo na ustanovenie zástupcu z radov advokátov. Treba však zdôrazniť, že dovolací súd sa môže

správnosťou napadnutého rozhodnutia zaoberať po vecnej stránke len za predpokladu, ak účastník úspešne uplatní niektorý z dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle § 237 O.s.p.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol uznesením. Pokiaľ dovolanie smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu, je tento opravný prostriedok prípustný, ak smeruje proti zmeňujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 O.s.p.), alebo potvrdzujúcemu uzneseniu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu (§ 239 ods. 2 písm.a/ O.s.p.), alebo ak ním bolo potvrdené buď uznesenie súdu prvého stupňa o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia (§ 239 ods. 2 písm.b/ O.s.p.) alebo uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo jeho vyhlásenie za vykonateľné (nevykonateľné) za území Slovenskej republiky (§ 239 ods. 2 písm.c/ O.s.p.).

Nakoľko je v prejednávanej veci dovolaním napadnuté uznesenie, ktorým odvolací súd potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa (pričom v jeho výroku prípustnosť dovolania nevyslovil) je nepochybné, že prípustnosť dovolania navrhovateľky z § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. nemožno vyvodiť.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., neobmedzil sa dovolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 239 O.s.p., ale zaoberal sa i otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm.a/ až g/ O.s.p. Ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých je inak dovolanie z hľadiska § 239 O.s.p. vylúčené. Pri skúmaní, či je dovolanie prípustné sa dovolací súd zameral predovšetkým na okolnosti, ktoré dovolateľka v dovolaní namietala.

Podľa § 237 písm.d/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie.

Prekážka veci právoplatne rozhodnutej (§ 159 ods. 3 O.s.p.) alebo prv začatého konania (§ 83 O.s.p.) patria k podmienkam konania. Ak súd zistí, že v tej istej veci už bolo právoplatne rozhodnuté alebo začalo prv konanie, konanie bez ďalšieho zastaví (§ 104 ods. 1 O.s.p.). Prekážka veci právoplatne rozhodnutej alebo prv začatého konania je daná vtedy, ak v novom konaní ide o tú istú vec, teda o to isté, o čo išlo v skoršom právoplatne skončenom konaní, resp. ide v inom konaní. Navrhovateľka v dovolaní vyvodzuje existenciu vady podľa § 237 písm.d/ O.s.p. zo skutočnosti, že v tejto veci už prv začalo konanie vedené na súde prvého stupňa pod sp.zn. 14 C 149/02, ktoré doposiaľ nie je právoplatne skončené. Ako však z obsahu spisu vyplýva, predmetom konania vedeného pod uvedenou sp.zn. 14 C 149/02 je neplatnosť výpovede nájmu bytu, zatiaľ čo v tejto prejednávanej veci sa navrhovateľka domáha nahradenia prejavu vôle – uzatvorenia kúpnej zmluvy medzi odporcom 1/ ako predávajúcim, vlastníkom a navrhovateľkou ako kupujúcou, nájomníčkou bytu, ohľadne bytu č. X., v bytovom dome na Š. ul. v N., súp.č. X., o.č. X., X. poschodie, na parcele č. X., zastavaná plocha X. m², s ním súvisiacej pivnice, o celkovej podlahovej ploche s pivnicou X. m² a spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a spoločných zariadeniach domu a pozemkoch, na ktorých je dom postavený vo veľkosti X., zapísaného na LV č. X., kat.úz. N., a to za kúpnu cenu 11 060,-- Sk. Z uvedeného tak vyplýva, že v oboch uvedených konaniach (ak aj ide o totožnosť osôb) predmet konania totožný nie je, preto existencia dovolateľkou tvrdenej vady konania podľa § 237 písm.d/ O.s.p. daná nie je.

Podľa § 237 písm.f/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa v zmysle tohto ustanovenia rozumie taký procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov účastníkovi a neustanovenie mu zástupcu z radov advokátov, hoci na to nebol zákonný dôvod, je odňatím možnosti účastníkovi konať pred súdom podľa § 237 písm.f/ O.s.p.

Na návrh môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Ak nerozhodne súd inak, vzťahuje sa

oslobodenie na celé konanie a má i spätnú účinnosť; poplatky zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení sa však nevracajú (§ 138 ods. 1 O.s.p.).

Účastníkovi, u ktorého sú predpoklady, aby bol súdom oslobodený od súdnych poplatkov, ustanoví sudca alebo poverený zamestnanec súdu na jeho žiadosť zástupcu z radov advokátov, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov. O tejto možnosti súd účastníka poučí (§ 30 O.s.p.).

Súdne poplatky sú súčasťou trov konania, ktoré musí znášať účastník. Podľa citovaného ustanovenia § 138 ods. 1 O.s.p. súd však môže na návrh účastníka priznať mu oslobodenie od súdnych poplatkov, ktoré je viazané na jeho osobu. Predpokladom pre oslobodenie od súdnych poplatkov je preukázanie dvoch kumulatívnych podmienok, ktoré vyžaduje zákon. Prvou podmienkou sú pomery účastníka a druhou podmienkou je, že účastník nesmie svojvoľne alebo zrejme bezúspešne uplatňovať alebo brániť svoje právo. Zatiaľ čo preukázanie splnenia prvej z uvedených podmienok vo väčšine prípadov problémy nespôsobuje, inak je to v prípade preukázania splnenia druhej z týchto podmienok. Ide tu totiž o bezprostrednú súvislosť s právom na súdnu ochranu, ktoré je jedným zo základných práv občana. Preto nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov z dôvodu zrejme bezúspešného uplatňovania alebo bránenia práva (ktoré predstavuje určitú prejudíciu výsledku sporu) treba starostlivo zvažovať.

Dovolací súd pri svojom rozhodnutí vychádzal aj z konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá odráža princíp spojený s náležitým výkonom justície a podľa ktorej by mali súdy vysvetliť dôvody, na ktorých sú založené ich rozhodnutia. Rozsah, v akom sa táto povinnosť odôvodniť rozhodnutie aplikuje, sa môže rôzniť v súlade s povahou rozhodnutia, a musí byť o ňom rozhodnuté vo svetle okolností prípadu (napr. M. proti Slovenskej republike, č. 21302/02, 13. jún 2006). V tejto súvislosti dovolací súd zdôrazňuje, že vzhľadom k tomu, že v danej veci navrhovateľka nebola schopná zaplatiť súdny poplatok, rozhodnutie o jej žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov bolo rozhodujúce pre otázku, či súdy rozhodnú aj o podstate jej nároku, keďže definícia toho, čo znamená zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva vo vnútroštátnom práve, zahŕňa posúdenie skutkových otázok.

V preskúmvanej veci sa oba súde nižšieho stupňa zhodli v tom, že najmä vzhľadom na výšku príjmov a majetkovú situáciu pomery navrhovateľky odôvodňujú priznanie jej oslobodenia od súdnych poplatkov. Napriek tomu jej však oslobodenie od súdnych poplatkov nemožno priznať (a v nadväznosti na to nemožno vyhovieť ani jej žiadosti o ustanovenie zástupcu z radov advokátov), pretože podaný návrh na začatie konania v tejto veci je zrejme bezúspešným uplatňovaním práva, keď ňou v návrhu označení odporcovia 1/, 2/ nie sú vlastníkami bytu, ohľadne ktorého uzavretia kúpnej zmluvy sa domáhala. S takýmto záverom tak prvostupňového, ako aj odvolacieho súdu sa dovolací súd nestotožňuje. Podľa názoru dovolacieho súdu totiž možno z obsahu spisu vyvodiť, že ide o právne zložitú vec, rozhodnutie o ktorej súvisí s prejednaním a rozhodnutím ďalších, navrhovateľkou samostatne uplatnených nárokov viažucich sa k predmetnému bytu, ako je určenie neplatnosti výpovede nájmu bytu a zrejme i určenie neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva tohto bytu na tretiu osobu (odlišnú od pôvodného nájomcu bytu, t.j. navrhovateľky). Preto bez ďalšieho, iba na základe zistenia, že ani jeden z odporcov označených v návrhu na začatie konania nie je v aktuálnom liste vlastníctva uvedený ako vlastník predmetného bytu nemožno konštatovať, že zo strany navrhovateľky ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie práva, pre ktoré jej nemožno priznať oslobodenie od súdnych poplatkov a keďže u nej nie sú predpoklady, aby bola od súdnych poplatkov oslobodená, nemožno jej ustanoviť zástupcu z radov advokátov. Tento fakt oba konajúce súde nižšieho stupňa nesporne prehliadli, v dôsledku čoho nesprávne navrhovateľke nepriznali oslobodenie od súdnych poplatkov a súčasne nevyhoveli jej žiadosti o ustanovenie zástupcu z radov advokátov, ktorým postupom odňali navrhovateľke možnosť konať pred súdom (§ 237 písm.f/ O.s.p.).

So zreteľom na uvedené Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnuté uznesenie odvolacieho súdu podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zrušil. Keďže aj uznesenie súdu prvého stupňa má vady, pre ktoré bolo potrebné v dovolacom konaní zrušiť rozhodnutie odvolacieho súdu, zrušil dovolací súd aj uznesenie súdu prvého stupňa a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. septembra 2008

JUDr. Jana Bajánková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :

Jarmila Uhlířová

